

- På bibliotek är ordning och reda viktigt. En bok på fel plats är en förlorad bok, säger Agostinho Xadrique.

Foto: Johan Sävström

Bokens värld är liten i Moçambique

Få moçambikier läser skönlitterära böcker. Folk läser dagstidningar, de läser i tjänsten eller under utbildningen, men att läsa romaner som underhållning är ovanligt.

BÖCKER ÄR DYRA. En roman av en moçambikisk författare kostar upp emot 200 kronor medan en internationell bestseller går lös på 500.

- Visst är det dyrt. Men å andra sidan har många råd att köpa öl för de pengarna. Öl tar snabbt slut. En bok kan däremot läsas om och om igen och den tar dig till platser du aldrig drömt om att hamna på, säger Stella Morgadinho på bokförlaget Texto Editores.

Enligt henne är det snarare bristen på läsvana som är det största hindret. Hon var tidigare lärare i portugisiska och märkte tydligt hur olustiga eleverna kände sig inför läsning. Teater

uppskattades däremot alltid. På försök gav Stella några elever uppdraget att sätta upp en liten teaterpjäs baserat på en bok och spela upp inför de andra i klassen. Efter pjäsen ville eleverna i publiken själva läsa boken och Stella insåg då att teater är ett bra sätt att få ungdomar intresserade av litteratur.

Natália Bettencourt driver bokaffären Mabuko som finns i Maputo, Nampula och inom kort i Tete. Hon hoppas att även den lägre medelklassen i städerna ska börja läsa böcker. Det händer dock inte av sig självt.

- Man föds inte till att läsa utan man lär sig det. När varken föräldrar eller lärare har läsvana, hur ska barn och ungdomar få

det? Staten måste satsa på att utbilda lärare i barn- och ungdomslitteratur. Dagens få skollektioner i litteratur handlar ofta om tråga klassiker som inte riktar sig till elever och som tar död på läslusten istället för att uppmuntra vidare läsning. Helt onödigt eftersom det finns bra böcker för barn och ungdomar, påpekar Natália Bettencourt.

FÖRFATTAREN MIA COUTOS PAPPA, Fernando Couto, är egentligen pensionerad men jobbar ännu som lektor på Texto Editores. Han går igenom alla författarverk som kommer in till förlaget och bedömer ifall förlaget ska publicera eller ej. Ofta krävs en hel del redaktionellt arbete med böckerna. Fernando Couto tar upp boken överst i högen på skrivbordet.

– Det här är en intressant historia skriven av en ung akademiker. Men jag kommer att säga till honom att skriva om dialogerna eftersom de är alldeles för litterära. Skriv som folk talar, uppmanar jag alltid författarna, säger Couto som har ett förflutet som journalist på dagstidningen Noticias.

En nationellt känd skönlitterär författare kan som mest räkna med en upplaga på 1 000 exemplar. Facklitteratur om Moçambique säljer något bättre eftersom statliga institutioner och internationella organisationer gärna köper sådana böcker.

MED TANKE PÅ ATT ENDAST 10 procent av inkomsterna från varje bok går till författaren är det ytterst få som kan leva enbart på författarskapet. Lika sällsynt är det att författare har kontrakt med förläggare, istället skriver de på vinst eller förlust och hoppas att något förlag nappar.

– Jag vann en tävling där förstapris var publicering av min första bok. De följande två tog förlaget utan diskussion tack vare att den första sålde slut upplagan. Men rik blir man inte, utan min inkomst som lärare hade jag inte klarat mig. Man kan säga att författaren får kändisskapet och förlaget får pengarna, säger Aurelio Furdela som är Moçambiques största författare med sina 198 centimetrar.

DE SOM INTE RÅD ATT KÖPA BÖCKER går till biblioteket. Fast i Moçambique får man inte låna hem böckerna, det saknas kontrollsystem för hemlån. Agostinho Xadrique på nationella biblioteket i Maputo anser att det är en av orsakerna till att få besökare frågar efter skönlitteratur. De flesta biblioteksbesökare är studenter som pluggar kurslitteratur till tentor. De ovanliga fall då någon ber om en vanlig roman är det så gott som alltid läraren i portugisiska som gett studenten läxa.

– Tyvärr finns det inget intresse av att läsa skönlitterärt. När jag var ung läste vi kioskdeckare som vi sedan bytte med varandra. Läsning blev en hobby och inte minst utvecklade det känslan för språket. Idag ser folk hellre på tv, suckar Agostinho.

JOHAN SÄVSTRÖM

Med sina 198 centimetrar är Aurelio Furdela Moçambiques största författare.

Foto: Johan Sävström